

A C GENERÁCIÓ MINT SZOCIÁLISHÁLÓZAT-ÉPÍTŐ GENERÁCIÓ JELLEMZŐI

Csetényi Korinna

*(Dr. Csetényi Korinna, az SZTE JGYPK Humántudományi Intézet
Modern Nyelvek és Kultúrák Tanszék Angol Szakcsoportjának docense,
ímélcíme: korinnac@jgypk.szte.hu)*

BEVEZETÉS

Tanulmányom fókuszában az információs kor és a C generáció jellemzői állnak. Ezen generáció tagjaira nem korcsoportként tekintünk, mint az X, Y vagy Z generáció esetében. A C generációt a digitális eszközök szinte folyamatos használata jellemzi, illetve összeköti őket az állandó online jelenlét is. Szülőként és tanárként sem hagyhatjuk figyelmen kívül ezt az új életteret, akkor sem, ha esetleg mi nem veszünk benne részt ilyen mértékben.

Írásomban áttekintem a generációk hagyományos, demográfiai mutatók szerinti felosztását, majd rámutatok az online és offline világ közötti különbségekre, és hogy milyen radikális változásokat, új magatartásformákat hozott magával az információs technológia fejlődése. Kitérek a digitális életstílus, az online létezés, tér és személyiség meghatározó vonásaira, illetve az információáradat és az állandó ingerelárasztás néhány következményére, ami főként a társas kapcsolatokban, illetve az interperszonális kommunikációra gyakorolt hatásában mutatkozik meg.

Bizonyára sok oktatóban felmerül a kérdés, hogyan tudnának hatékonyabb módszerekkel tanítani, konfliktusmentes tanulási környezetet létre hozni, illetve motiválni a serdülőket az iskolai oktatás keretei közt.

Az információs kort, annak jellemzőit, technikai vívmányait nem lehet figyelmen kívül hagyni, hiszen mindezek mindennapi életünk részévé váltak. Beleszólnak szokásainkba, átalakítják a kommunikációs csatornákat, sőt, a személyiség fejlődésére is kihatással vannak. A technológiai fejlődés nagyban hozzájárult komfortérzetünk növekedéséhez, nem kell már térképet böngészni, rádió hallgatni az időjárás-előrejelzést, és a távolban lévő barátokkal, rokonokkal is naponta érintkezhetünk, de az oktatásra is jelentős hatást gyakorol. Ám a túlzásba vitt eszközhasználatnak hátulütői is vannak.

GENERÁCIÓK

Az alábbiakban ismertetem a 20. század második felében születettek generációs jellemzőit. Az évszámhatárokat tekintve a szakirodalom nem egységes: eltérhet kezdő- és végpontjaiban.

Baby boomereknek az 1945–64 között születetteket hívjuk. Őket az X generáció követi, akik 1965 és 1979 között jöttek a világra. Ez utóbbiakra MTV-generációként is szoktak utalni, mert rájuk gyakorolta a legnagyobb hatást az 1981-ben elindult televíziós zenei csatorna. Az X generációt követően beszélünk digitális generációkról: az Y (1980–94), a Z (1995–2010), illetve a 2010 után született alfa nemzedékről.

A digitális generációk életüknek egy korai szakaszától – vagy akár egész életükön át – egyaránt kapcsolatban vannak digitális eszközökkel és a közösségi médiával, melyek gondolkodásbeli különbségeket hoznak magukkal, s ezek viselkedésükre és érzéseikre is hatást gyakorolnak. Mivel ők e közegeben nőttek fel, és nem is ismernek mást, *digitális bennszülöttként* is szoktak rájuk hivatkozni, míg – az előző okfejtés mentén – az őket megelőző generációk (és a tanárok, szülők többsége ide tartozik) lennének a *digitális bevándorlók*, akik felnőttként is tanulják ezen eszközök használatát. Ők egy másik, offline világban nőttek fel, más módon szocializálódva, megtapasztalva még a „lassú időt”, mely az érési folyamatokra sokkal jótékonyabb hatással volt, mint a mai világ felgyorsult tempója.

ONLINE TÉR ÉS A KÖZÖSSÉGI MÉDIA

A digitális generációk számára az online létezés – mely folyamatos jelenlétet, állandó elérhetőséget követel – már szinte magától értetődő. Számukra az online tér egy „kulturális, társadalmi élettér” (Tari 2015: 177); jelen kell lenni, mert ez a csoportnorma felől érkező elvárás. Aki megpróbál ezzel szembehelyezkedni, a kiközösítést kockáztatja, és lemarad a hírekről, élményekről, hiszen a kommunikáció, az információáramlás nagy része ezeken a csatornákon keresztül történik. Számukra már a „beszélgetés” szó sem csak a hagyományos értelemben használatos, hiszen a Messengeren, sms-ben, Viberen lefolytatott text-alapú kommunikációt, csetelést is így hívják (az angol ‘chat’ szó is „beszélgetés”-t jelent).

SZÜLŐI ÉS TANÁRI HOZZÁÁLLÁS

Sokszor tapasztaljuk, hogy bizonyos szituációk kapcsán a „bezzeg az én időmben” attitűd óhatatlanul előhívódik, ám ez a hozzáállás nem vezet a problémák konstruktív megoldásához. A szülők és pedagógusok részéről megértést kell tanúsítani, és nem lekezeléssel, értetlenkedéssel vagy elnéző felsőbbrendűségi tudattal kell az ifjúsághoz közelíteni. Ezek a fiatalok ebbe a korba születtek, élnek az új eszközökkel és az általuk nyújtott lehetőségekkel.

Az eszközöktől való eltiltás, azok démonizációja nem életszerű a mai világban. Fiatalabb gyermekek esetében, akik még nem rendelkeznek saját okostelefonnal, az időkorlátozás (az internet-hozzáférést, a géphasználatot illetően) egy kompromisszumos megoldás a szülő részéről. Serdülőknél már inkább a felelősségteljes eszközhasználatra, a kritikai szűrők beépítésére és a kritikus gondolkodásra kell a hangsúlyt fektetni. Ez mind a szülőknél, mind a tanároknak a feladata kell, hogy legyen.

Megan A. Moreno az internethasználatot illetően egy három komponensből álló modellt vázol fel, melynek részei az egyensúly, a határok kijelölése és a beszélgetések (Moreno 2015: 49). Az online és offline világok közötti egyensúly megtalálása alapvető fontosságú mind a gyermekek, mind a felnőttek számára: a való életben töltünk időt barátainkkal és szeretteinkkel, válasszuk a személyes kommunikációt a digitális eszközök (csetelés, sms-ek) nyújtotta lehetőségek helyett. Moreno (2015: 50) szerint egyensúlyzavar áll fent azon tinédzserek életében, akik éjszakába nyúlóan játszanak számítógépes játékokat (gyakran az alvásidő rovására), akik mindent elhisznek, amit online olvasnak, anélkül hogy az olvasottak igazságtartalmát megkérdőjeleznék, és akik okostelefonjuk nélkül vagy internetkapcsolat hiányában szorongást élnek át. (Erre a jelenségre, a kimaradástól való félelemre használjuk a FoMo rövidítést, mely az angol *fear of missing out* szavakból áll össze.) Moreno konkrét tanácsa az, hogy a szülők jelöljenek ki olyan napszakokat, amikor otthon nem engedélyezik a digitális eszközök használatát, például a közös étkezések idején. Az iskolákban is élhetünk hasonló módszerekkel: sok intézményben a telefonokat összeszedik az első óra előtt, és a tanulók csak a nap végén kapják azokat vissza.

A határok kijelölésével kapcsolatban Moreno megjegyzi (Moreno 2015: 53), hogy a fiatalok gyakran könnyebben megértik ezt a fogalmat, ha a felnőtt konkrét példákat hoz fel arra, hogy miért fontos bizonyos határok betartása. Egyszerű kérdésekkel indíthatunk egy ilyen jellegű beszélgetést: Ha egy idegen ismerősnek jelöl a Facebookon, visszajelölöd? Milyen fotókat és videókat töltesz fel magadról? Tisztában vagy azzal, hogy a munkaadók rutinszerűen megnézik az állásra jelentkezők internetes profiljait egy állásinterjú előtt? Magánjellegű információt (lakcím, telefonszám) megosztasz a profilodon? Szoktál nem megfelelő tartalmakat nézegetni a neten? Mit tudsz a biztonsági beállításokról?

A fiatalok már megtanulták szüleiktől és tanáraiktól a civilizált élet szabályait. Meg kell érteniük, hogy ugyanazon szabályok érvényesek az online világban is: ne álljanak szóba idegenekkel, és tisztelettel és kedvesen bánjanak az emberekkel (közös felelősségünk például, hogy jelentsük, ha tudomást szerzünk arról, hogy valakit online bántalmaznak)!

A harmadik alkotóelem a nyílt kommunikáció. A fiataloknak érezniük kell, hogy nyitottak vagyunk a beszélgetésekre, és hogy bármilyen problémával vagy kérdéssel nyugodtan fordulhatnak egy felnőttökhöz (legyen az szülő, tanár vagy orvos). Álljunk mindig készen arra, hogy segítsünk nekik, tanácsot adjunk, vagy csak egyszerűen hallgassuk meg őket (lehet, hogy rosszul érzik magukat, mert negatív megjegyzéseket kaptak, vagy összezavarodtak, mert nem az életkoruknak megfelelő tartalmakkal szembesültek)!

Az őszinte beszélgetések kapcsán újra felmerülhetnek a biztonságos internethasználat szabályai: megnézhetünk például együtt néhány profilt, aminek kapcsán megkérdezhetjük a véleményüket bizonyos fotókat vagy kommenteket illetően, illetve hogy a közösségi médiában feltüntetett tartalmak szerintük mennyire tükrözik hűen az adott ember személyiségét. Ha sikerül ezt a modellt megvalósítanunk hétköznapi életünkben, nagy lépést tettünk a biztonságos és egészséges internethasználat irányába.

ONLINE SZEMÉLYISÉG

Az alábbiakban térjünk vissza az online térnek, az online létezésnek néhány további jellemzőjére. Az úgynevezett *online személyiség* más karakterjegyekkel bír, mint *offline énünk*: „impulzívabb, türelmetlenebb, indulatosabb” (Tari 2015: 188). Az emberek hajlamosabbak online többet elárulni magukról, még akár bizalmas információkat is (Moreno 2015: 115). Felnőttként ugyanúgy megtapasztalhatjuk, hogyan oldódik az önkontroll az internetes felületeken, és milyen gyakran a feszültségevezetés a célja az üzenetváltásoknak, kommenteknek és véleményütköztetéseknek. Szilárd énhatárokkal, kialakult énképpel és egészséges, jó önértékeléssel rendelkező felnőtteknek is nehéz néha bizonyos tartalmakkal szembesülni, csoportos támadásokat, negatív kritikákat, le- és beszólásokat „túlélni”. Gondoljunk csak bele, milyen lelki sérüléseket szenvedhetnek a még fejlődésben lévő kiskamaszok és a serdülők, akik a kortárs csoportokat tekintik meghatározó közegüknek!

Az online térben hamarabb jelennek meg az érzések, ezért projektív felületként kell rá tekintenünk, ahol a „tudattalan érzelmek és fantáziák, vágyak és motivációk lecsapódhatnak” (Tari 2011: 245). Meg kell értetnünk a felnövekvő generációkkal, hogy az online cselekedeteknek offline következményei vannak. Riasztó statisztikákat olvashatunk arról, mennyire megnőtt a tinédzserkori depresszió mértéke. Míg a szülő esetleg örül is annak, hogy a gyerek nem jár el otthonról, nem csavarog, biztonságban van a szülői ház négy fala között, addig nem gondol arra, hogy az online térben tett bolyongásnak is megvannak a maga veszélyei. Sokan esnek áldozatául a zaklatás (bullying) valamilyen formájának, szexuális ragadozók környékezhetik meg őket, vagy egyszerűen „csak” annyi történik, hogy idő előtt szembesülnek felnőtteknek szóló tartalommal, melynek feldolgozására még nem rendelkeznek megfelelő eszközökkel, érzelmi apparátussal.¹⁷

¹⁷ Sajnálatos módon a tinédzserek körében nagyon magas a depressziós megbetegedések száma. A szülőknek komolyan kell venniük, ha a gyermekük ismételt negatív posztokat jelenít meg lelkiállapotát és érzelmeit illetően a Facebook- vagy Twitter-profilján, mert ezek a depresszió tünetei lehetnek (Moreno 2015: 156).

AZ ONLINE KOMMUNIKÁCIÓ

A különböző kommunikációs applikációk rohamos terjedésével a társas interakciók, a 'face to face' szituációk száma jelentősen csökkent. Bár a csoporthoz tartozás érzését felerősíthetik ezek a platformok, továbbá rendkívül gyors és hatékony módjai az információ megszerzésének és megosztásának (a hiányzó osztálytárs számára az órai anyagot és a házi feladatot azonnal küldik lefotózva), sok minden fel lett áldozva a technológia oltárán. A metakommunikáció teljes hiánya, az érzelmi reakcióknak emotikonokkal való helyettesítése egyrészt nehezíti az írott szöveg megértését, másrészt ahhoz is vezet, hogy a mai serdülőknek kevesebb gyakorlatuk van a valós életben zajló társas helyzetek és érintkezések lebonyolításában. Ez megint egy olyan pont, ahol az iskola, az oktatók, a tanárok – az általuk oktatott tárgy jellegéből adódóan is – segíthetnek a tanulóknak: vitafórumok, szerepjátékok, drámaszituációk alkalmazásával az osztályterem olyan tereppé válhat, ahol lehetőség adódik a személyközi kommunikációs képességek és a társalgások gyakorlására, akár egyéni, akár csoportos keretek között.

OKTATÁS

A következőkben néhány olyan pontot érintek, amelyek az oktatáshoz közvetlenebbül kapcsolódnak. A poroszos, tekintélyelvű nevelési rendszer, melyben a legtöbb mai szülő és tanár szocializálódott, ma már nem tűnik működőképesnek. A tanár már nem az a tekintélyszemély, aki régen volt. Az otthon esetleg elhanyagolt, figyelmet, időt nem kapó kamasz gyakran az iskolában ragadtatja magát olyan cselekedetekre, melyekkel a figyelem felkeltésén kívül más célja nincs (ilyen, órát bomlasztó tevékenység például a megbotránkoztató szavak bekiabálása). Szemléletváltásra van szükség a pedagógusok részéről: „el kell engedni” a régi beidegződéseket és emlékeket, mert azokat az elvárásokat már nem lehet fenntartani. A rugalmatlan hozzáállás csak frusztrációt szül, tehetetlenséget eredményez, és a generációs szakadék további elmélyüléséhez vezethet. E nemzedékek figyelméért meg kell küzdeni, motiválni és megtámogatni kell őket a tanulási folyamatban, hogy az értelmet nyerjen számukra. Motiváció hiányában nehéz meggyőzni őket, nem könnyen látják be, miért is kellene egy adott tananyagot elsajátítaniuk, hiszen okos-telefonjukon másodpercek alatt hozzájutnak szinte bármilyen információhoz.

Ebben a tekintetben a nyelvtanárok kivételezett helyzetben vannak: az idegen nyelvekre szinte nem is tantárgyként tekintenek a gyerekek. A nyelv eszköz számukra, amelynek segítségével sok fontos célt el tudnak érni: a külföldi tanulmányút, ösztöndíj, munkavállalás már mind megvalósítható: a nyelv a „kulcs” hozzá. A filmek, a zene,

a divat jóvoltából ömlik rájuk az idegen nyelv (itt leginkább az angol nyelv dominanciájával számolhatunk), így az oktató biztos lehet abban, hogy tanítványai nem csak az óra keretén belül találkoznak a nyelvvel.

Érdemes tisztában lenni azzal is, mi foglalkoztatja a mai generációkat: melyek a kedvenc sorozataik, kik a kedvenc YouTube-sztárjaik, milyen sportolókat, énekeseket követnek a Twitteren vagy az Instagramon. Legyünk „képben”! Egy közös referencia-keret kialakítása sokat segít a kapcsolódási pontok kialakításában, abban, hogy úgy érezzék, a felnőtt, a szülő megértéssel, érdeklődéssel és nem lenézéssel közelít hozzájuk, az ő világukhoz. Ha azt látják, tettünk feléjük egy lépést, utána talán elfogadóbb közeggel találkozunk, nagyobb befogadó készséggel, amikor mi mutatunk be nekik valamit, akár a mi „régii” világunkból.

Mivel a kamaszok folyamatos információáradathoz vannak szokva, a képek, felugró ablakok, villogó reklámok és a hiperlinkek által rájuk zúdított ingerek világában élnek, melyek a figyelmük azonnali megragadását, majd szétszórását célozzák meg, nem kell azon csodálkozni, hogy a frontális oktatás és a fehér alapon fekete betűk számukra „agyhalál”, hogy egy pszichológus kolléga szavait idézzem.

A nyelvóra – sok más tárgyhoz képest – flexibilisebb. Itt élni lehet az új lehetőségekkel: az óra menetébe például beiktathatunk egy-egy rövidebb videót, kitérhetünk így a világ történéseire is, reflektálva vele a jelenkorra; így, ennek kapcsán megint azt érezheti a diák, az óra anyaga kapcsolódik a valósághoz.

A digitális kor magával hozta a figyelem terjedelmének csökkenését is, melynek egyik oka az állandósult ingerelárasztás. Hosszabb ideig egy adott dologra koncentrálni már nem megy zökkenőmentesen az új generációknak. A különböző feladattípusok közötti váltások, egy-egy vicc, személyes anekdota, esetleg egy nem túl hosszú videó levetítése segíthet a figyelem fenntartásában. Rövidebb feladatokkal, dinamikusabb óravezetéssel könnyebb lekötni őket, mintha monoton módon új szavak hosszú sorát írják ki szótárfüzetükbe, vagy egy új nyelvtani szerkezetet gyakorolnának gépiesen feladatlapokon vagy a munkafüzetben. Próbáljuk meg az online világot integrálni az óra menetébe, adjunk teret az eszközöknek akkor, amikor ezek elősegítik a munkánkat!

A diákoknak is adjunk lehetőséget arra, hogy megmutassák, miben jók! Sikerérettel tölti el őket, ha segíthetnek, akár abban, hogy hogyan csatlakoztassuk a különböző eszközöket, hiszen legtöbbjük jobban ért a technikához, mint mi – ezzel a tudással olykor akár a tanóra is „megmenthető”. Ha lehetséges, vonjuk be őket döntési folyamatokba, például együtt válasszunk ki egy filmet vagy könyvet, amit aztán közösen dolgozunk fel!

Hozzunk létre tanulói csoportokat egy-egy projekt idejére! A tanulók nyitottak a kooperatív munkára, és az így strukturált óráknak rengeteg pozitív hozadéka van (például a csoportkohézió, az osztálylétkör, az empátia vonatkozásában). Természetesen a tanulásszervezés nem egyszerű, sok munkát igényel, de megéri a befektetett energiát.

A kreativitást igénylő, csapatorientált feladatokat, ahol együtt kell dolgozni a siker érdekében, jobban kedvelik, mint a hagyományosakat. Egyúttal együttműködési készségüket, illetve a már említett társas helyzeteket is gyakoroljuk velük.

Az sem utolsó szempont, ha a tanár örömet leli a tanításban, a tudása átadásában (Tari 2011: 317). Ezt „leveszik” a gyerekek, és serkentőleg hat rájuk, s ahogy egy fiatal megjegyezte egy óra kapcsán: „tanárnő lelkesedése rendkívül ragadós, és ez nagyon jó érzés”. A kamaszoknak pozitív élményekre van szükségük, és az iskola, az osztályterem is olyan közeg, ahol ezekre szert tehetnek, és mindez építő jelleggel hat személyiségük fejlődésére.

A felgyorsult életmód egyre újabb helyzeteket, körülményeket alakít ki, és ehhez nekünk, pedagógusoknak kell alkalmazkodnunk, amennyiben a tanulási környezet optimalizálása a célunk: rugalmassággal, türelemmel és tudatos figyelemmel (Tari 2011: 342). Ne felejtsük el arról, hogy a kamaszok életének legfőbb támaszai a felnőttek – még az információs korban is (Tari 2015: 18)!

Irodalom

Breton, David Le (2010) *Serdülők világa*. Budapest: Pont Kiadó.

Moreno, M. A. (2015) *Szex, drogok, Facebook*. Budapest: Móra Kiadó.

Tari A. (2011) *Z generáció*. Budapest: Tericum Kiadó.

Tari A. (2015) *#yzGenerációk online*. Budapest: Tericum Kiadó.

Tari A. (2017) *Bátor generációk*. Budapest: Tericum Kiadó.

Ennek a cikknek egy korábbi változata már megjelent a következő kötetben: Legyen élmény a nyelvtanulás! Élményalapú, informális, idegennyelv-tanítási módszertan (2018), az EFOP-3.2.14-2017-00001 támogatásával.